

ТРАНСФОРМАЦІЯ СОРОМІЦЬКОЇ ПІСЕННОЇ ТРАДИЦІЇ У ХХ–ХХІ СТОЛІТТЯХ: ВІД ТРАДИЦІЙНИХ СПІВАНОК ДО ІНТЕРНЕТ-ФОЛЬКЛОРУ

Аліса Данилевич
Наталя Ховайба

TRANSFORMATION OF THE BAWDY SONGS TRADITION IN THE 20th – 21st CENTURIES: FROM TRADITIONAL SONGS TO INTERNET FOLKLORE

Alisa Danylevych
Natalia Khovaiba

The relevance of the study is due to the need to understand the deep transformations of the Ukrainian bawdy songs tradition in the conditions of medialization and digitalization of culture, which fundamentally change its forms, functions and ways of existence.

Purpose of the article. *The article is aimed at a comprehensive study of the transformations of the Ukrainian bawdy songs tradition in the 20th – 21st centuries, tracing the transition from established oral forms to the latest digital manifestations of Internet folklore. The work uses a corpus of traditional bawdy songs from printed and electronic folklore collections, materials of modern Internet folklore (memes, short jokes, digital retellings, video content), as well as scientific works devoted to the transformations of laughter and physical culture.*

The methodological basis of the study is a structural-functional analysis, a comparative-historical approach, content analysis of digital texts and elements of cultural-anthropological interpretation.

Results. *It has been determined that the Ukrainian bawdy song tradition in the 20th – 21st centuries underwent significant transformations under the influence of socio-cultural, moral-value, communicative and media changes, which gradually changed its functioning and forms of existence. The transition from ritually driven collective performance to digital formats has contributed to the emergence of new hybrid genre models, in particular internet memes, video parodies internet memes, video parodies and fragmented texts.*

The generalization of key factors demonstrated that contemporary internet creativity not only modifies traditional motifs and poetics, but also shapes a new space for their cultural existence in the global media environment. A comprehensive analysis of modern Internet forms of bawdy folklore has been carried out and their specificity in the conditions of digital culture has been determined. The features of memes, digital retellings, video content and anonymous texts have been considered, their genre characteristics, mechanisms of variability and multimedia construction have been determined. The key communicative differences of the network environment have been identified, which determine new functions, forms of existence and the hybrid nature of modern bawdy folklore.

Conclusions. *The results of the study can be used in folklore, cultural studies and media education courses, as well as in further studies of digital laughter culture and transformations of folk creativity.*

Keywords: *genre models, Internet memes, video parodies, social practices, moral norms.*

Українська сороміцька пісенна традиція – один із найменш досліджених напрямів народної творчості, попри її виняткову культурну цінність. Упродовж століть сороміцькі співанки виконували не лише розважальну функцію, а й були важливим засобом соціалізації, критики суспільних норм, регуляції міжстатевих взаємин та інструментом колективного сміху. Од-

нак у ХХ–ХХІ ст. ця традиція зазнала суттєвих трансформацій під впливом модернізаційних процесів, урбанізації, зміни морально-етичних норм та появи нових медіа. Сьогодні значна частина сороміцького фольклору існує не у формі живого усного виконання, а у вигляді інтернет-мемів, цифрових жартів, відеоконтенту, анонімних текстів і переспівів. Такий перехід у цифрове середовище змінює механізми творення, функціонування та поширення цих жанрів, що потребує окремого наукового аналізу. Виникає питання про те, як саме трансформується сороміцька пісня в умовах інформаційного суспільства і що з її традиційної сутності зберігається або втрачається.

Отже, проблема дослідження полягає в необхідності визначити механізми та напрями трансформації сороміцької пісенної традиції в умовах ХХ–ХХІ століть, заповнити прогалини у фольклорному аналізі цього жанру та окреслити, які нові форми і функції набуває сороміцький контент у цифрову епоху.

У своїй праці М. Маєрчик (2021) систематизує столітню історію вивчення сороміцького фольклору в Європі та Північній Америці й показує, як дослідницькі підходи до цього матеріалу змінювалися від біологізаторських інтерпретацій до структурно-символічних та міждисциплінарних моделей. Авторка підкреслює розірваність традиції та визначає напрями, у яких особливо бракує методологічної узгодженості, зокрема в українському контексті.

Звертаючись до історичних витоків дослідження еротичного фольклору, О. Боряк та М. Маєрчик (2013) уточнюють значення фундаментальних зібрань кінця ХІХ – початку ХХ ст. Дослідники висвітлюють внесок Ф. Вовка, В. Гнатюка та редакторських серій «Криптадія» і «Антропфітея», наголошуючи, що саме ці видання задали стандарти систематизації матеріалу й вплинули на розвиток європейських студій у цій сфері.

Особливий історико-культурний ракурс пропонує М. Маєрчик (2017), простежуючи традицію нічних побачень незаміжньої молоді. Авторка демонструє, що в українському селі існували соціально санкціоновані форми інтимної близькості, які не дорівнювали сексуальному актові, та з'ясовує, що межі дозволеного визначалися складними системами локальних норм і репутаційних обмежень.

У контексті цифрової культури Л. Шіфман (2014) формує концептуальне бачення мемів як одиниць культурної інформації та доводить їхню здатність впливати на форми участі в публічній комунікації. Авторка переконливо показує, що меми можуть виконувати функцію громадянського висловлювання, особливо в політичних ситуаціях, що робить їх важливим об'єктом наукового аналізу.

До трансформацій фольклору в середовищі інтернету звертається Т. Бланк (2009), який підкреслює, що цифрові платформи не руйнують вернакулярних практик, а змінюють їхні умови існування. Дослідник фіксує сталість механізмів народної творчості, одночасно акцентуючи появу нових форм комунікації та колективної взаємодії в онлайн-просторі.

У сфері сучасних медіарепрезентацій Л. Павлюк (2019) аналізує, як меми відображають і переосмислюють російсько-український конфлікт. Авторка виділяє основні тематичні групи та демонструє, що меми здатні маркувати пропагандистські наративи, викривати фейки й зміцнювати медіаграмотні стратегії спротиву дезінформації.

У сучасних дослідженнях бракує цілісного підходу, який би поєднував аналіз традиційних форм тілесності й інтимності з новітніми цифровими практиками, що активно формують суспільні уявлення про сексуальність. Недостатньо вивчено, як трансформації культурних норм відбиваються у сучасних онлайн-репертуарах, зокрема у мемах, що стають інструментами комунікації та маркерами соціальних змін. Стаття покликана заповнити ці прогалини, запропонувавши узгоджену аналітичну рамку для дослідження взаємодії традиційних і цифрових форм репрезентації інтимності.

Мета статті – проаналізувати зміни, яких зазнала українська сороміцька пісенна традиція впродовж ХХ–ХХІ століть, простеживши перехід від традиційних усних співанок до сучасних цифрових форм інтернет-фольклору. Для реалізації визначеного напрямку необхідно розв'язати такі дослідницькі завдання: проаналізувати фактори, що спричинили трансформацію жанру в новітній період; виявити специфіку сучасних інтернет-форм сороміцького фольклору (меми, цифрові переспіви, відеоконтент, анонімні тексти), визначити їх жанрові та комунікативні особливості; порівняти традиційні та цифрові варіанти сороміцьких текстів з огляду на мотиви, образність, функціональне навантаження та механізми колективної творчості.

Трансформація української сороміцької пісенної традиції у ХХ–ХХІ століттях стала наслідком складної взаємодії соціокультурних, морально-ціннісних, медійних та комунікативних змін, які охопили суспільство протягом модерного та постмодерного періодів (табл. 1). Традиційні

сороміцькі пісні, що століттями зберігали відносну сталість форм і функцій, виявилися винятково чутливими до нових умов культурного побутування. Зміни не були одномоментними: вони розгорталися поступово, у кілька хвиль, відповідно до темпів урбанізації, зміни моральних норм, поширення масової культури та появи інтернет-комунікації. Одним із найпомітніших чинників стало руйнування традиційних форм колективного життя та переорієнтація суспільства з аграрної на індустріальну й постіндустріальну модель.

Таблиця 1

Основні фактори трансформації сороміцької пісенної традиції у ХХ–ХХІ ст. та їхні наслідки

Фактор	Прояви	Наслідки для сороміцької традиції
Соціально-культурні зміни (урбанізація, модернізація)	Розпад обрядових спільнот; зміна форм дозвілля; міграція молоді до міст	Втрата ритуального контексту; зменшення практик колективного співу; зниження ролі усної традиції
Зміна морально-ціннісних норм	Секс-революція, послаблення табу; вплив радянської цензури, а згодом – медійної відкритості після 1991 р.	Переосмислення еротичних мотивів; поява нових тем; перехід непристойного з приватної сфери у публічну
Поширення масових медіа	Аудіозапис, радіо, телебачення, друковані видання	Фіксація та популяризація окремих текстів; поява «масових» варіантів, що обмежують природну варіативність
Цифровізація та інтернет-комунікація	Соціальні мережі, мем-культура, віральність контенту, миттєве поширення	Поява гібридних форм (меми, гіфки, відеопародії); значне прискорення варіативності; зміщення від пісенної форми до фрагментованих текстів
Комунікативні зрушення	Відкритість та анонімність інтернету; нові моделі спілкування	Втрата локального контексту; розширення аудиторії; сміливіші форми жарту; зміна адресата та функцій
Естетичні та жанрові зміни	Інтертекстуальність, іронія, меметичність, фрагментарність сучасної культури	Переорієнтація з пісні на короткі жарти, візуально-текстові гібриди; зміна художньої структури

Джерело: власна розробка авторів

Не менш важливою була зміна морально-ціннісних орієнтирів суспільства. Війни, модернізація, пізніша сексуальна революція та поступова лібералізація інтимної сфери вплинули на характер сприйняття тілесності й еротики (Adiga & Padmakumar 2025). Це спричинило переосмислення смислів сороміцьких текстів: вони стали не лише елементом сміхової культури, а й складником іронічної самоідентифікації та формою критики соціальних явищ. Революційні зміни в жанрі спричинила поява масових медіа та, згодом, цифрових технологій. Втрата монополії «живого голосу» як носія фольклорного тексту вивела сороміцьку традицію за межі обряду й перетворила її на форму культурного артефакту, що може існувати у записах, відео, цифрових постах та переспівах (Сулима 2001). У другій половині ХХ ст. аудіозаписи й телепрограми вже частково впливали на популяризацію жартівливих пісень, але саме інтернет став середовищем найбільш радикальних перетворень. Соціальні мережі створили умови для нової форми колективної творчості: тепер тексти поширюються миттєво, варіативність зростає не впродовж десятиліть, а за лічені дні чи години. У цих умовах з'являються гібридні форми – меми, гіфки, короткі гумористичні ролики, у яких сороміцька поетика поєднується з сучасними візуальними кодами. Традиційний пісенний текст, що колись мав чітку строфічну форму, може перетворюватися на однорядковий жарт або графічно-текстовий образ.

Змінились і комунікативні механізми функціонування жанру. Якщо раніше сороміцькі пісні передбачали конкретного слухача – членів громади, учасників обряду, – то сучасний цифровий контент орієнтований на анонімну й потенційно необмежену аудиторію. Анонімність інтернету знімає соціальні бар'єри, дозволяє вільніше експлуатувати еротичні мотиви та жорсткіші форми гумору, ніж це було можливо в реальному спільнотному середовищі. Водночас відсутність контексту робить сучасні сороміцькі тексти менш залежними від ритуальної ситуації: вони функціонують у режимі вільного доступу, що змінює їхню семантику та спосіб сприйняття. Якщо раніше сороміцькі співанки виконували роль соціального регулятора, інструмента ініціації чи

колективного висміювання, то нині вони часто виконують роль розважального або сатиричного продукту, який може бути відірваний від реалій, що його породили. Важливим чинником стала також глобалізація, яка відкрила можливість безпосередньої взаємодії української сороміцької традиції з міжнародним інтернет-фольклором. Англomовні меми й західні моделі гумору формують нову естетику локальних текстів, сприяючи їх гібридизації. У результаті еротичні та тілесні коди української традиції переплітаються з шаблонами глобального цифрового гумору, утворюючи своєрідний транснаціональний культурний простір (Боряк, Маєрчик, 2013). Цей процес ставить питання автентичності, адже в глобальній мережі важко простежити, де закінчується традиційний мотив і починається запозичення або трансформація під впливом іншого культурного середовища (Takovski 2019).

Усі перелічені зміни відображають ширші процеси, характерні для сучасного суспільства: індивідуалізацію, медіалізацію, фрагментацію культурного досвіду та прискорення комунікації (Неклесова 2017). Саме вони стали ключовими чинниками трансформації сороміцької пісенної традиції, визначивши нові форми існування жанру, його функції та способи творчої адаптації (табл. 2). Таким чином, перехід від традиційних співанок до інтернет-фольклору є закономірним наслідком еволюції культурного простору, у якому відбувається постійна взаємодія між локальною традицією та глобальними медіапрактиками.

Таблиця 2

Порівняння традиційних та інтернет-форм сороміцького фольклору

Параметр	Традиційні форми (XIX–XX ст.)	Інтернет-форми (XXI ст.)
Середовище побутування	Усна традиція, локальна громада, ритуальні ситуації (весілля, вечорниці, обряди)	Мережевий простір, соціальні платформи, глобальна онлайн-аудиторія
Спосіб передання	Особисте виконання, «живий голос», міжпоколінне навчання	Репости, ремікси, цифрові копії, віральність
Жанрова форма	Пісні, коломийки, римовані тексти зі сталою структурою	Меми, гіфи, короткі жарти, відеоролики, текстові та мультимедійні фрагменти
Образність та мова	Тілесність і еротика в поетичних метафорах; ритуально кодифікована непристойність	Пряма, експресивна, часто відверта мова; поєднання мовних та візуальних кодів
Функції	Ритуальна, виховна, регулятивна, соціально інтегративна, сміхова	Розважальна, сатирична, іронічно-рефлексивна, політична, комунікативна
Авторство	Колективна анонімність громади	Індивідуальні творці + колективна мережна варіативність
Ступінь варіативності	Повільні зміни, передання через покоління	Миттєва варіативність, вірусне модифікування, оперативні ремікси
Контекст виконання	Чітко окреслений, соціально регламентований (обряд, свято)	Відсутність фіксованого контексту; універсальність та ситуаційність
Аудиторія	Локальна й обмежена спільнота	Масова, анонімна, глобальна
Матеріальний носій	Пам'ять, голос, локальні записи (пізніше – фольклорні збірки)	Цифрові носії: зображення, відео, аудіо, текстові платформи
Структура твору	Строфічна, ритмічна, зі сталою композицією	Фрагментарна, коротка, візуально-навантажена, інтертекстуальна

Джерело: власна розробка авторів

У цифрову епоху сороміцький фольклор зазнав суттєвих жанрових і функціональних трансформацій, які зумовлені появою нових способів комунікації, мультимедійних форматів та специфіки мережевого середовища. На відміну від традиційних пісенних форм, що існували у межах живої усної традиції та були тісно прив'язані до обрядового чи громадського контексту, сучасні цифрові прояви сороміцької творчості характеризуються фрагментарністю, гібридністю, інтермедійністю та надзвичайно високою динамікою побутування. Інтернет створив простір, у якому іронічно-еротичний матеріал не лише вільно циркулює, а й модифікується

завдяки активній участі користувачів, що забезпечує безпрецедентний рівень варіативності та колективної творчості (Красиков 2003).

Отже, сучасні інтернет-форми сороміцького фольклору демонструють складну інтеграцію традиційних еротичних мотивів із новими медійними форматами, способами комунікації та жанровими моделями. Вони зберігають фундаментальні елементи сміхової культури, водночас набуваючи рис, притаманних цифровому середовищу: мультимедійності, вірусності, інтертекстуальності, фрагментарності та анонімності. Ці форми не лише трансформують структуру й функції сороміцького гумору, а й розширюють його комунікативний потенціал, утворюючи новий тип культурної традиції, що існує на перетині усної спадщини та глобальної цифрової культури.

Аналіз трансформації української сороміцької пісенної традиції у XX–XXI століттях засвідчує, що ключовим чинником її змін стала глибока перебудова соціокультурного середовища, зокрема руйнування традиційних форм громадського життя, урбанізація та переорієнтація суспільства на індустріальні й постіндустріальні моделі. Втрата ритуального контексту, зменшення практик колективного співу та послаблення механізмів усного передання поступово позбавили сороміцькі пісні їхнього первісного функціонального навантаження, водночас відкривши простір для появи нових форм побутування. Зміни морально-ціннісних норм – від радянської цензури до пострадянської лібералізації – сприяли переосмисленню еротичного змісту, підвищенню його відкритості та інтеграції у ширший культурний дискурс.

Дослідження сучасних інтернет-форм сороміцького фольклору дає підстави стверджувати, що цифрове середовище стало потужним каталізатором жанрових, структурних і функціональних змін у цьому пласті народної сміхової культури. Мережеві комунікації забезпечили умови для появи нових форматів – мемів, цифрових переспівів, відеоконтенту та анонімних текстів, – які успадковують традиційну тілесно-еротичну поетику, але втілюють її в принципово інших медійних і комунікативних формах. На відміну від ритуально впорядкованих пісенних жанрів, сучасні цифрові прояви сороміцької творчості відзначаються фрагментарністю, мультимедійністю, інтертекстуальністю та надзвичайно високою варіативністю, що зумовлена активною участю користувачів у процесі створення та модифікації контенту.

Список джерел та літератури

- БОРЯК, О., МАЄРЧИК, М., 2013. До історії етнографії сексуальності та сороміцького фольклору. Етнологія сексуальності та тіла: зб. наук. праць. Київ: НаУКМА, 45–67. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ekmair.ukma.edu.ua/bitstreams/c52a5f24-1357-401b-a9ae-77bdb7e05b6f/download>
- КРАСИКОВ, М., 2003. Українські сороміцькі пісні. Харків: Фоліо, 256. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://j.twirpx.link/file/593733/>
- МАЄРЧИК, М., 2021. Історіографія досліджень сороміцького фольклору в Європі та Північній Америці (1920–2020). Народознавчі зошити, 6, 13–29. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://nz.lviv.ua/archiv/2021-6/8.pdf>
- НЕКЛЕСОВА, В. Ю., 2017. Меми як частина онімного простору українського сегменту Інтернету, 210–222. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://dspace.onu.edu.ua/bitstream/123456789/13059/1/210-222.pdf>
- СУЛИМА, М., 2001. Бандурка: українські сороміцькі пісні. Київ: Дніпро, 312. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Sulyma_Mykola/Bandurka_Ukrainski_soromitski_pisni.pdf
- ADIGA, P. G., & PADMAKUMARK., 2025. Exploring Online Masculinity in the Indian Meme Culture: A Case of Video Doge Memes. *Journal of Creative Communications*, 0(0). DOI: <https://doi.org/10.1177/097325862513440245>
- BLANK T. J., 2009. *Folklore and the Internet: Vernacular Expression in a Digital World*. Logan, UT: Utah State University Press, 312. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://digitalcommons.usu.edu/usupress_pubs/35/
- EL MAAROUF, F., 2025. Disaster-Funny in Postdigital Age: Memesis and the Composite Nature of Humor in Crisis. *Postdigit Sci Educ*, 7, 480–499. DOI: <https://doi.org/10.1007/s42438-024-00502-3>
- LEGMAN, G., 1968. *Rationale of the Dirty Joke: An Analysis of Sexual Humor*. New York: Grove Press, 392. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://archive.org/details/rationaleofdirty0000gleg>
- MAYERCHYK, M., 2017. *Intimacy Before Sexuality: The Ukrainian Tradition of Unwed Youth Spending the Night Together*. St. Petersburg: Kunstkamera, 48. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://anthropologie.kunstkamera.ru/files/pdf/eng018/mayerchyk.pdf>

PAVLYUK, L., 2019. Memes as Markers of Fakes and Propaganda Topics in Media Representations of the Russian-Ukrainian Conflict, 14. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/aug/17794/16.pdf>

SHIFMAN, L., 2014. Memes in Digital Culture. Cambridge, MA: MIT Press, 280. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://direct.mit.edu/books/book/2214/Memes-in-Digital-Culture>

TAKOVSKI, A., 2019. Representing sexuality through folklore: Erotic folktales and online jokes as «mirrors» of gender hierarchies. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/332229127_Representing_Sexuality_through_Folklore_Erotic_Folktales_and_Online_Jokes_as_Mirrors_of_Gender_Hierarchies

References

ADIGA, P. G., & PADMAKUMARK., 2025. Exploring Online Masculinity in the Indian Meme Culture: A Case of Video Doge Memes. Journal of Creative Communications, 0(0). DOI: <https://doi.org/10.1177/097325862513440245>

BLANK T. J., 2009. Folklore and the Internet: Vernacular Expression in a Digital World. Logan, UT: Utah State University Press, 312. [Online]. Available from: https://digitalcommons.usu.edu/usupress_pubs/35/

BORYAK, O., MAIERCHYK, M., 2013. Do istorii etnografii seksualnosti ta soromitskoho folkloru [To the history of the ethnography of sexuality and bawdy folklore]. Etnolohiia seksualnosti ta tila: zb. nauk. prats. Kyiv: NaUKMA, 45–67. [Online]. Available from: <https://ekmair.ukma.edu.ua/bitstreams/c52a5f24-1357-401b-a9ae-77bdb7e05b6f/download> [In Ukrainian].

EL MAAROUF, F., 2025. Disaster-Funny in Postdigital Age: Memesis and the Composite Nature of Humor in Crisis. Postdigit Sci Educ, 7, 480–499. DOI: <https://doi.org/10.1007/s42438-024-00502-3>

KRASYKOV, M., 2003. Ukrainski soromitski pisni [Ukrainian bawdy songs]. Kharkiv: Folio, 256. [Online]. Available from: <https://j.twirpx.link/file/593733/> [In Ukrainian].

LEGMAN, G., 1968. Rationale of the Dirty Joke: An Analysis of Sexual Humor. New York: Grove Press, 392. [Online]. Available from: <https://archive.org/details/rationaleofdirty0000gleg>

MAIERCHYK, M., 2021. Istoriohrafiiia doslidzhen soromitskoho folkloru v Yevropi ta Pivnichnii Amerytsi (1920–2020) [Historiography of bawdy folklore studies in Europe and North America (1920–2020)]. Narodoznavchi zoshyty, 6, 13–29. [Online]. Available from: <https://nz.lviv.ua/archiv/2021-6/8.pdf> [In Ukrainian].

MAYERCHYK, M., 2017. Intimacy Before Sexuality: The Ukrainian Tradition of Unwed Youth Spending the Night Together. St. Petersburg: Kunstkamera, 48. [Online]. Available from: <https://anthropologie.kunstkamera.ru/files/pdf/eng018/mayerchik.pdf>

NEKLESOVA, V. Yu., 2017. Memy yak chastyna onimnogo prostoru ukrainskoho segmentu Internetu [Memes as part of the silent space of the Ukrainian segment of the Internet]. 210–222. [Online]. Available from: <https://dspace.onu.edu.ua/bitstream/123456789/13059/1/210-222.pdf> [In Ukrainian].

PAVLYUK, L., 2019. Memes as Markers of Fakes and Propaganda Topics in Media Representations of the Russian-Ukrainian Conflict, 14. [Online]. Available from: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/aug/17794/16.pdf>

SHIFMAN, L., 2014. Memes in Digital Culture. Cambridge, MA: MIT Press, 280. [Online]. Available from: <https://direct.mit.edu/books/book/2214/Memes-in-Digital-Culture>

SULYMA, M., 2001. Bandurka: ukrainski soromitski pisni [Bandurka: Ukrainian bawdy songs]. Kyiv: Dnipro, 312. [Online]. Available from: https://shron1.chtyvo.org.ua/Sulyma_Mykola/Bandurka_Ukrainski_soromitski_pisni.pdf [In Ukrainian].

TAKOVSKI, A., 2019. Representing sexuality through folklore: Erotic folktales and online jokes as «mirrors» of gender hierarchies. [Online]. Available from: https://www.researchgate.net/publication/332229127_Representing_Sexuality_through_Folklore_Erotic_Folktales_and_Online_Jokes_as_Mirrors_of_Gender_Hierarchies

Трансформація сороміцької пісенної традиції у ХХ–ХХІ століттях: від традиційних співанок до інтернет-фольклору

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю осмислення глибоких трансформацій української сороміцької пісенної традиції в умовах медіалізації та цифровізації культури, що докорінно змінюють її форми, функції та шляхи побутування.

Мета статті – всебічне дослідження трансформацій української сороміцької пісенної традиції у ХХ–ХХІ століттях із простеженням переходу від усталених усних форм до новітніх цифрових проявів інтернет-фольклору. У роботі використано корпус традиційних сороміцьких пісень із друкованих та електронних фольклорних збірників, матеріали сучасного інтернет-фольклору (меми, короткі жарти, цифрові переспіви, відеоконтент), а також наукові праці, присвячені трансформаціям сміхової та тілесної культури.

Методологічну основу дослідження становлять структурно-функціональний аналіз, порівняльно-історичний підхід, контент-аналіз цифрових текстів та елементи культурно-антропологічної інтерпретації.

Результати. Визначено, що українська сороміцька пісенна традиція у ХХ–ХХІ ст. зазнала суттєвих трансформацій під впливом соціокультурних, морально-ціннісних, комунікативних та медійних змін, що поступово змінили її функціонування та форми побутування. Перехід від ритуально зумовленого колективного виконання до цифрових форматів сприяв появі нових гібридних жанрових моделей, зокрема інтернет-мемів, відеопародій інтернет-мемів, відеопародій та фрагментованих текстів. Узагальнення ключових факторів продемонструвало, що сучасна інтернет-творчість не лише модифікує традиційні мотиви й поетику, а й формує новий простір їхнього культурного існування у глобальному медіасередовищі. Здійснено комплексний аналіз сучасних інтернет-форм сороміцького фольклору та окреслено їхню специфіку в умовах цифрової культури. Розглянуто особливості мемів, цифрових переспівів, відеоконтенту й анонімних текстів, визначено їх жанрові характеристики, механізми варіативності та мультимедійної побудови. Виявлено ключові комунікативні відмінності мережевого середовища, які зумовлюють нові функції, форми побутування та гібридну природу сучасного сороміцького фольклору.

Висновки. Результати дослідження можуть бути використані у фольклористичних, культурологічних та медіаосвітніх курсах, а також у подальших студіях цифрової сміхової культури та трансформацій народної творчості.

Ключові слова: жанрові моделі, інтернет-меми, відеопародії, соціальні практики, моральні норми.

Alisa Danylevych, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of the Department of Ethnology and Local History, Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Аліса Данилевич, кандидатка історичних наук, доцентка кафедри етнології та краєзнавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7813-1209>

Natalia Khovaiba, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of the Department of Ethnology and Local History, Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Наталія Ховайба, кандидатка історичних наук, доцентка кафедри етнології та краєзнавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0763-6645>

Received: 24.12.2025

Advance Access Published: February, 2026